

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เด็กในวัยแรกเกิดจนกระทั่งถึงอายุ 6 ปีเป็นวัยสำคัญที่สุดเพราะเป็นช่วงของการพัฒนาทางด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญา ดังนั้นการให้การศึกษแก่เด็กวัยนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าสามารถวางพื้นฐานที่ดีให้กับเด็กตามความสามารถและเหมาะสมกับวัยเด็กแล้ว จะทำให้เด็กได้เกิดการพัฒนาไปอย่างเต็มที่ในทุก ๆ ด้าน (จินตนา หมู่ผึ้ง, 2552 : 2) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กอายุ 2-6 ปี เป็นช่วงที่มีการเจริญเติบโตและเด็กการพัฒนาของสมองทางด้านความคิดสติปัญญามากที่สุด จากรายงานการค้นคว้าเรื่องนี้สรุปได้ว่าเด็กอายุ 2-6 ปีจะมีความเจริญทางด้านสติปัญญาถึงร้อยละ 50 และในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของเด็กเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อพัฒนาการ คือในสิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยพัฒนาสติปัญญาให้เด็กได้ดีกว่าเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ด้อยและถ้าเด็กในวัยนี้ถูกสกัดกั้นพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กเสียแต่แรกแม้เติบโตขึ้นจะมีอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีก็ไม่สามารถทำให้สติปัญญาพัฒนาได้ (ฉวีวรรณ จึงเจริญ, 2528 : 1-2) นโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระหว่าง พ.ศ. 2549 – 2558 ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องเริ่มต้นตั้งแต่การปฏิสนธิ โดยเฉพาะได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในระดับปฐมวัยอย่างจริงจัง เพราะในการจัดการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว เพราะเด็กในวัยนี้พร้อมที่จะเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพถ้าได้รับการปลูกฝังให้รู้จักคิด รู้จักทำ และกล้าแสดงออก พัฒนาการในทุกด้านของเด็กปฐมวัยไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกายด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา จะต้องได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆกับประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นรากฐานของการพัฒนาในวัยต่อไป

ในโลกที่ความรู้และเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากและเป็นไปอย่างรวดเร็วนี้มนุษย์ไม่สามารถจดจำทุกอย่าง อีกทั้งความรู้ไม่ได้อยู่นิ่งหรือเกิดขึ้นอย่างช้าพอที่จะเรียนรู้ผ่านผู้รู้คน

ใครคนหนึ่งอีกต่อไป มนุษย์จำต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถเติบโตและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และต้องเริ่มตั้งแต่แรกเกิด โดยการปลูกฝังให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการรับรู้เรียนรู้และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่สนองความต้องการ เลือกลงใช้และนำมาใช้ในสถานการณ์ที่ตนเองต้องการได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้มนุษย์ยังจำเป็นต้องมีความสามารถในการเรียนรู้จากผู้อื่น และมีลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นยินดีที่จะแบ่งปันความรู้ประสบการณ์ ตลอดจนยินยอมโอกาสในการเรียนรู้คุณสมบัติที่เอื้อต่อการเจริญงอกงามตลอดชีวิตดังกล่าวจึงจำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่ปฐมวัยและต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 1-2) ด้วยเหตุนี้วัยก่อนประถมศึกษาจึงเป็นวัยที่สำคัญที่สุดต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเรียนรู้ของเด็กนั้นจะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อเด็กมีสื่อกระตุ้นเร้าให้สังเกตทดลองค้นหาแก้ปัญหาและใช้ภาษาเพื่อให้มีทักษะสอดคล้องไปกับระดับการพัฒนาของเด็ก พัฒนาการด้านสติปัญญาในเด็กปฐมวัยมี 2 ด้าน (ทิสนา เขมมณี และคณะ, 2535 : 72) คือ 1) พัฒนาการทางการเรียนรู้และปรับตัวอันได้แก่ความสามารถในการจำ การรู้จัก การใช้เหตุผล การตีความจินตนาการ การอนุรักษ์ การจัดแยกประเภทสิ่งของของความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวนและการแก้ปัญหาเป็นต้น 2) พัฒนาการทางภาษามีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก พัฒนาการทางด้านภาษาของมนุษย์เริ่มจากภาษาพูด ไปสู่ภาษาเขียน ดังนั้นการเรียนรู้ด้านภาษาในเด็กปฐมวัยจึงเน้นที่ภาษาพูด และการใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็กต่อไป พัฒนาการทางด้านภาษาประกอบด้วยการเรียนรู้ความหมายของคำใหม่ๆ ความเข้าใจประโยคต่างๆ ที่ซับซ้อน ความสามารถในการสร้างประโยคที่ซับซ้อน การขยายความในสิ่งที่พูดเพื่อสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่กล่าวถึงพูดและการใช้ภาษาเพื่อบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้แล้วพัฒนาการทางด้านภาษายังอาจหมายถึงพัฒนาการด้านการฟังพูดอ่านและเขียน (Written Language) รวมถึงความเข้าใจคำต่างๆ (นภเนตร ธรรมบวร, 2544 : 111-112) พัฒนาการทางด้านภาษามีความสำคัญกับเด็กมาก เพราะการอยู่ร่วมในสังคมเด็กจะต้องสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ความพร้อมในด้านภาษาคือ ความพร้อมในการพูดการอ่านการฟัง (การเข้าใจ) และการเขียน ในการส่งเสริมพัฒนาการและการเตรียมความพร้อมทางด้านภาษานั้นครูควรมีความรู้เกี่ยวกับลำดับขั้นตอนในการพัฒนาการทางภาษาทั้งนี้เพื่อจะหาวิธีส่งเสริมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (วารภรณ์ รักรวิชัย, 2535 : 77)

การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาให้กับเด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะภาษาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้อื่นเข้าใจภาษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ซึ่งจะต้องอาศัยทักษะทั้ง 4 ด้านคือ

การฟังพูดอ่านเขียนซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการรับและส่งข้อมูลทักษะทั้ง 4 ประการนี้จะต้องพึ่งพาอาศัยกันและควรได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันภาษาไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการสื่อความหมายเท่านั้นแต่เป็นแนวทางในการแสดงความคิดที่ถูกต้องจะช่วยให้เด็กสามารถแสดงความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจได้ (เยวพา เดชะคุปต์, 2522 : 62) การเรียนรู้ภาษาเป็นพัฒนาการประการหนึ่งความจริงแล้วเป็นเรื่องหนึ่งที่สำคัญที่สุดในบรรดาพัฒนาการของเด็ก การเรียนรู้ภาษาแม้จะมีแนวทางที่ช่วยในการพัฒนาการทางภาษาในช่วงปฐมวัยแต่พัฒนาการทางภาษาของเด็กแต่ละคนก็ยังคงแตกต่างกัน ไปลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งสำคัญ แม้ว่าระดับอายุที่พัฒนาในแต่ละขั้นอาจไม่ตายตัว ซึ่งเด็กข้ามขั้นไปบ้างหรือมีพัฒนาการที่ช้าบ้างเร็วไปบ้างก็ตาม (ศรียา นิยมธรรม, 2534 : 128) มนุษย์ใช้การสื่อสารระหว่างกันด้วยวิธีการหลายรูปแบบวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนการพัฒนาทักษะการใช้ภาษา ดังกล่าวจะช่วยให้เด็กเข้าใจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้นตลอดจนการแสดงออกถึงความต้องการการส่งและรับข่าวสาร การแสดงออกถึงความรู้สึกและการเข้าใจผู้อื่นเด็กเรียนการฟังและการพูดโดยไม่ต้องอาศัยการสอนอย่างเป็นทางการ การที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางภาษาจะทำให้เด็กเข้าใจและใช้ไวยากรณ์พื้นฐานของภาษาแม่เมื่ออายุได้สี่หรือห้าปี สิ่งที่ครูสอนปฐมวัยต้องตระหนักถึงและมีความรู้เพื่อนำไปใช้ในการช่วยพัฒนาการทางภาษาของเด็กก็คือความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาทั้งในด้านภาษาศาสตร์ด้านการนำไปใช้ตลอดจนแนวทางปฏิบัติในการจัดประสบการณ์ทางภาษาให้แก่เด็ก (หรรษา นิลวิเชียร, 2535 : 201)

จะเห็นได้ว่าการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านภาษาของเด็กปฐมวัยนั้นต้องมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการนำเด็กเข้าสู่โลกใหม่ต่อไป ดังนั้นการประเมินความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัย เป็นเรื่องซับซ้อน ไม่เฉพาะแต่จำนวนเด็กที่ครูต้องประเมินเท่านั้น ครูยังต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กใน ขณะเดียวกันครูยังต้องทำหน้าที่ช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กด้วย (นภเนตร ธรรมบวร, 2544 : 117) สภาพปัญหาพบว่าครูมีความสับสนในการจัดประสบการณ์ทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างเห็นได้ชัด โรงเรียนบางแห่งมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ไม่สอนการอ่านการเขียนจึงละเลยการจัดประสบการณ์ทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย ในขณะที่โรงเรียนบางแห่งจัดประสบการณ์ทางภาษาที่เน้นทักษะทางภาษา เช่นเดียวกับการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อสนองความต้องการของผู้ปกครองที่ขาดความเข้าใจเรื่องการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

2552 : 1-8)

การประเมินทางภาษาของเด็กปฐมวัย ทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน นั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดประสบการณ์อย่างบูรณาการ ทั้งนี้ให้มุ่งนำผลการประเมินมาปรับปรุงการวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (นันทิยาน้อยจันทร์. 2549 : 290) และครูควรใช้เครื่องมือในการประเมินอย่างหลากหลาย น่าสนใจ มีสีสันที่สวยงามไม่น่าเบื่อ เพื่อช่วยให้ทราบถึงระดับพัฒนาการของเด็กจริงๆ และเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กระดับปฐมวัยต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างแบบประเมินความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัย ซึ่งพฤติกรรมทางด้านภาษาที่ควรวัดและประเมินประกอบด้วย การรับรู้คำและข่าวสารรู้และอธิบายความหมายของคำและข่าวสาร การจับใจความสำคัญของข้อมูลและข่าวสาร พูดเสนอข่าวสารได้ เล่าเรื่องอย่างมีสาระสำคัญ พูดได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และพูดได้อย่างสร้างสรรค์ซึ่งจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการทางด้านภาษานี้ต้องให้เด็กมีความพร้อมใน 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (วาโร เฟื่องสวัสดิ์. 2542 : 65)

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างแบบประเมินความพร้อมทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย
2. เพื่อหาคุณภาพแบบประเมินความพร้อมทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย
3. เพื่อศึกษาความพร้อมทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย โรงเรียนสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับปฐมวัยภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 จำนวน 2,950 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนระดับปฐมวัย โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 62 คน จำนวน 3 โรงเรียน

ขอบเขตเนื้อหา

1. เนื้อหาที่ใช้ในการสร้างแบบประเมินความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัย การศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546
2. ความพร้อมทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 4 ด้านตามแนวคิดของ แม็กกี และริชเกิลส์ (McGee and Richgels. 2000 ; อ้างถึงใน นฤมล เนียมหอม. 2540)
 - 2.1 ด้านการฟัง
 - 2.3 ด้านการพูด
 - 2.3 ด้านการอ่าน
 - 2.4 ด้านการเขียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุ 5 – 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2
2. แบบประเมิน หมายถึง เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการตรวจสอบความพร้อมทางภาษาทางด้าน ทักษะการฟัง การพูดการอ่าน และการเขียนของเด็ก
3. ความพร้อมทางด้านภาษา หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจเรื่องราวคำสั่ง ความหมายของคำพูด การหาความสัมพันธ์ของภาพ การเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ การทำตามคำสั่งการจำแนกความแตกต่างของภาพ ตลอดจนความสามารถในการรับรู้ความหมายของคำ ประโยคและสามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ
 - 3.1 การฟัง หมายถึง การใช้สมาธิ และความตั้งใจในการรับรู้เสียงที่ได้ยินผ่านประสาทสัมผัสทางหูอย่างเข้าใจความหมาย และสามารถตีความเชื่อมโยงคำ วลี และประโยค ได้อย่างกลมกลืนกับความรู้และประสบการณ์ ประการแรกได้แก่ การเข้าใจความหมาย หมายถึงการรับรู้เสียงพูด และเกิดความเข้าใจ สามารถตีความ วลี ประโยคให้มีความหมาย

ตามความรู้และประสบการณ์ของตน ประการที่สอง ได้แก่ การปฏิบัติตามคำสั่ง หมายถึง การรับรู้เสียงพูดและเกิดความเข้าใจสามารถปฏิบัติตามคำสอน คำแนะนำ และคำบรรยายได้อย่างถูกต้อง

3.2 การพูด หมายถึง การเปล่งเสียงพูดที่มีความชัดเจน เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และความรู้สึกไปสู่ผู้ฟัง โดยนำคำและวลีมาเชื่อมโยงเป็นประโยคที่มีความหมายและมีรายละเอียดได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นเรื่องราวต่อเนื่องและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ได้แก่ ประการแรก การบอกชื่อสิ่งต่างๆ หมายถึง การเปล่งเสียงเรียกชื่อสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน ได้อย่างชัดเจน และสามารถบอกถึงบริบทที่เกี่ยวข้องได้ ทั้งนี้เพื่อแสดงถึงการรู้จักและเข้าใจคำศัพท์ และประการที่สอง การเล่าเรื่องจากภาพ หมายถึง การถ่ายทอดเรื่องราวด้วยเปล่งเสียงพูดที่มีความชัดเจนเป็นประโยคที่สมบูรณ์ประกอบด้วยประธาน กริยา และกรรม ได้อย่างคล่องแคล่วและมีความต่อเนื่องเป็นเรื่องราวที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับภาพ

3.3 การอ่าน หมายถึง การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทางตา และสามารถแปลความหมายของภาพ เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ ให้เป็นคำ วลี และประโยค โดยอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานให้เกิดความเข้าใจเรื่องราว ได้แก่ ประการแรก การจำแนกความเหมือนและความแตกต่าง หมายถึง การมองเห็น สังเกต และรับรู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างของภาพ สามารถจำแนกและจัดหมวดหมู่ได้อย่างถูกต้อง ประการที่สอง การเรียงลำดับภาพเหตุการณ์ หมายถึง การแปลความหมายของภาพออกมาเป็นคำ วลี และประโยคที่มีความหมาย เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลังอย่างต่อเนื่อง

3.4 การเขียน หมายถึง การจับดินสอด้วยมือในท่าทางที่ถูกต้อง สามารถควบคุมกล้ามเนื้อให้สัมพันธ์กับสายตาซึ่งเป็นพื้นฐานในการเขียนภาพหรือเส้นที่มีความสมบูรณ์ ได้แก่ การเขียนภาพหรือเส้นตามแบบ หมายถึง การมองเห็น สังเกต และสามารถจดจำภาพหรือเส้นที่เป็นต้นแบบ เพื่อถ่ายทอดด้วยการเขียนตามแบบได้อย่างถูกต้อง

4. คุณภาพของแบบประเมิน หมายถึง คุณลักษณะของแบบประเมินที่บ่งบอกคุณภาพ ได้แก่

4.1 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา หมายถึง คุณลักษณะของแบบประเมินที่มีความสามารถตามต้องการจะวัดได้ ครอบคลุมและเป็นตัวแทนของมวลเนื้อเรื่องหรือประสบการณ์ที่มุ่งวัด

4.2 ค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน หมายถึง คุณลักษณะของเกณฑ์การประเมินที่ทำให้ผู้ประเมินหลายคน ตัดสินใจ ตีค่าพฤติกรรมที่ประเมินได้สอดคล้องกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาล ปีที่ 2 มีรูปแบบการประเมินความพร้อมทางภาษา สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อนำ ไปประเมินความพร้อมทางภาษาของเด็กอย่างมีระบบมากขึ้น
2. เป็นแนวทางแก่ครูผู้สอนเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาที่สอนในระดับปฐมวัย ในการนำแบบประเมินความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัย ไปประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY